

ЗАМОНАВИЙ УМУМҚЎШИН ЖАНГИДА АРТИЛЛЕРИЯНИНГ РОЛИ

¹Турғунбоев Баходир Иргашбаевич

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети
Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази Артиллерия цикли бошлиғи,
подпоковник,

²Анорбоев Абдулла Абдуҳакимович

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети
Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази Артиллерия цикли катта
ўқитувчиси, резервдаги подполковник,

³Каримов Азамат Холдароваич

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети
Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази Артиллерия цикли катта
ўқитувчиси, резервдаги подполковник,

⁴Уралов Хусан Бобоқулович

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон миллий университети
Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази Муҳандис-сапёр кўшинлари,
кимёвий химоя ва топогеодезик таъминоти цикли катта
ўқитувчиси, доцент, резервдаги подполковник.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7513503>

ARTICLE INFO

Received: 26th December 2022

Accepted: 05th January 2023

Online: 07th January 2023

KEY WORDS

Артиллерия

бўлинмаларининг олови, ёпиқ
ёки очик ўт очиш
позициялари, ўзаро ҳаракат,
зарба-маневрли ҳаракат,
узоқ масофали оловли зарба,
тўғридан-тўғри оловни
қўллаш, юқори аниқликдаги
қуроллар, бригада
артиллерияси, ягона
разведка олов тизими.

ABSTRACT

*Ушбу мақола замонавий қуролли жангларда ва ҳар
хил қуролли тўқнашувларда артиллериянинг роли
ҳамда умумқўшин бўлинмалари билан узлуксиз ўзаро
ҳаракати, жангда артиллерия оловини қўллаш
ҳақида сўз боради.*

Жаҳоннинг турли минтақа ва ҳудудларида қарама-қаршилик ва зиддиятлар,
қонли можаролар, ҳалқаро терроризм, экстремизм, миллатчилик, шовинизм, турли
диний ниқоб остида олиб борилаётган урушлар майдонга чиқмоқда.

Артиллерия ҳар доим уруш худоси, қуролли кучларнинг муҳим қисми бўлиб келган.
Украинадаги махсус операция замонавий шароитда унинг роли қанчалик ошганлигини
кўрсатади.

Махсус операция шуни кўрсатдики, артиллерия кўп бўлиши керак. Албатта, улар
даҳшатли олов тезлигига эга замонавий узоқ масофали ўзиюрар қуроллар бўлиши
керакдир.

Еҳтимол, артиллерия ҳукмронлигининг янги даври энди бошланмоқдадир. Юқори аниқликдаги ва узоқ масофали ўқ-дорилаарнинг муқаррар равишда кўпайиши билан тўпнинг жанг майдонидаги роли ҳар йили ўсиб бормоқда.

Замонавий умумқўшин жангида, хусусан, одатдаги қуролаарни қўллашда артиллерия олови авиация зарбаси билан биргаликда душманни оловли зарарлашнинг асосий воситаларидан бири ҳисобланади. Бу артиллерия қувватли ва аниқ нишонга олиш, катта узоқликка олишга, кенг манёвра ва энг муҳим нишонларга ўт очишни тез бириктира олиш қобилиятига эгаллиги билан тушунтирилади. У ҳар хил нишонлаарни очиқ ва панадаги, ҳаракатли ва ҳаракатсиз, кузатилувчи ва кузатилмайдиган, ер усти ва сув усти нишонлаарини зарарлаши мумкин.

Артиллерия бўлинмалари ўт очиш вазифаларини ёпиқ ёки очиқ ўт очиш позицияларидан тўғридан тўғри ёхуд ярим тўғри (миномёт бўлинмалари ярим тўғри) мўлжалга олиб отади.

Артиллерия бўлинмаларининг олови барча ҳолатларда ўз вақтида ва самарали бўлиши керак, фақат шундагина ўқ дориларни энг кам сарфлаш билан нишонлаарни юқори даражада зарарлаш мумкин бўлади. Нишонлаарни самарали зарарлаш аввало оловнинг қўққисдан ва аниқ бўлиши билан таъминланади.

Жангда артиллериянинг муваффақиятли ҳаракатининг асосий шарти бўлиб, умумқўшин бўлинмалари билан узлуксиз ўзаро ҳаракати ҳисобланади. Артиллерия бўлинмаларининг олови умумқўшин бўлинмаларининг ҳаракатлари мақсади, жойи ва вақти бўйича мувофиқлашган бўлиши керак. Артиллериянинг жанговар имкониятларидан тўлиқ фойдаланиш артиллерия бўлинмалари ва ҳисобларидан юқори жанговар кўникма ва уйғунлашган ҳаракатларини талаб қилади.

Артиллерия бўлинмасини мудофаа ва ҳужум жангидаги ҳаракати, қўллайдиган олов турларини самарали қўллаш тактикасини янги усулларини излаб топиш ва уни такомиллаштириш ҳозирда долзарб масалалар қаторидан ўрин олган.

Душмани оловли зарарлаш артиллерия бўлинмалари жанговар ҳаракатларининг асосий мазмунини ташкил қилади.

Тактик даражадаги умумқўшин тузилмаларини қўллаш шакллари ва усулларини ишлаб чиқишга янги ёндашувлар операциялар ва жанговар ҳаракатларнинг замонавий назариясининг асосини ташкил этди. Янги ёндашувнинг моҳияти-қўшинларнинг зарба-маневрли ҳаракатлари ва узоқ масофали оловли зарба. Сўнгги ўн йилликлардаги ҳарбий можароларни таҳлил қилиш шуни кўрсатдики, душманга тўғридан-тўғри оловни қўллаш вазифаларини ҳал қилишда энг муҳим рол ҳали ҳам баталон ва бригада артиллерияси бўлинмаларига тегишли бўлиб қолмоқда.

Бинобарин, замонавий қуроли жанговар жангларда ва ҳар хил қуроли тўқнашувларда артиллериянинг роли ошади. Сўнгги йиллардаги маҳаллий можаролар (Афғонистондаги уруш, Шимолий Кавказдаги жанглар, Ишид ва Жабхайан - Нусра террористик ташкилотларига қарши кураш) нафақат кўрсатди, балки янги турдаги тактик тузилмалар артиллериясини ҳам талаб қилди:

- мотоўқчи (танк) бўлинмалари билан биргаликда юқори маневрли жанговар операцияларни амалга оширади, улар билан кўп километрлик юришларни амалга оширади, сув тўсиқларини кечиб ўтади ва ҳоказо;

- жанг тартибининг тўлиқ чуқурлигида душман бўлинмаларига (объектларига) оловли зарба бериш;
- душман нишонларини тўғридан-тўғри ўқ отиш ва ёпиқ ўқ отиш позицияларидан олов билан уриш;
- юқори аниқликдаги ва бошқа турдаги душман қуролларининг тактик воситаларини, шунингдек, ўқ отиш жойларида ҳам, юришда ҳам унинг артиллериясини йўқ қилиш;
- қўшинлар ва қурол-яроғ қўмондонлик пунктларини, радио электрон кураш станцияларини (РЭКС) ва ҳаво ҳужумидан мудофаа тизимларини (ХХМТ) бостириш ва йўқ қилиш;
- мотоўқчи (танк) бўлинмаларини тайёрлаш ва ҳужум қилиш пайтида, душман мудофаа чуқурлигида жанг қилишда, душманнинг қарши ҳужумларини қайтаришда ва мудофаа ҳаракатларини ўтказишда душманнинг концентрацияси ва позициялари, зирҳли транспорт воситалари, бошқарув пунктлари ва муҳандислик иншоотларида ишчи кучини ўз вақтида ва самарали уриш;
- батареяларга қарши курашни ўтказиш;
- душманнинг танкга қарши воситалари, танклари ва бошқа зирҳли транспорт воситаларини йўқ қилиш;
- душманнинг келаётган захираларига, тартибсиз қуролли тузилмаларга қарши самарали кураш олиб бориш;
- вақт ва маконда оловни кўпайтириш принципини сақлаб, бригаданинг жанговар тартибига жойлаштириш.

Жанговар операцияларни ўтказиш амалиёти шуни кўрсатадики, душманни оловини йўқ қилиш вазифаларини ҳал қилиш артиллерия гуруҳлари каби вақтинчалик тузилмаларни яратмасдан бригада артиллериясининг мунтазам таркибига юклатилиши зарур.

Келажақда душманни оловидан йўқ қилишни амалга ошириш учун қурол намуналарини разведка ва йўқ қилишни ташкил етишнинг зонал-объект принципини амалга оширадиган ягона разведка олов тизими (РОТ) бирлаштириш (бирлаштириш) мумкин. Шу билан бирга, жалб қилинган бўлинмалар томонидан олов вазифаларини бажаришнинг асосий усули объектларни (нишонларни) қисқа олов рейдлари билан мағлуб этиш, сўнгра қарши олов маневрлари бўлади. Шу билан бирга, оловнинг шикастланиши даврида ва қуролли тўқнашувларда ўқ отиш позицияларини ўзгартирмасдан режалаштирилган олов вазифалари ҳажмини паст интенсивликда бажариш имконияти истисно қилинмайди.

Маҳаллий тўқнашувлар тажрибаси шуни аниқ кўрсатдики, янги турдаги қуролли тактик тузилмалар ўз таркибига зарур артиллерия бўлинмаларини киритиши керак, бу уларга кенг қўламли жанговар вазифаларни мустақил ҳал қилиш имконини беради. Хулоса қилиб шун таъкидлаш кераки ўтказилган тадқиқотлар шуни аниқлашга имкон бердики, турли миқёсдаги қуролли тўқнашувларда душманни оловини йўқ қилиш муаммоларини ҳал қилиш учун ёпиқ ўқ отиш позицияларидан олов вазифаларини бажаришга қодир бўлган артиллериянинг қуйидаги мувозанатли таркибига эга бўлиш тавсия этилади. Умумқўшин бригадаси учун: 152 мм гаубицадан иборат иккита

ўзиюрар артиллерия бўлинмаси, 122 мм РСЗО ракета артиллерия бўлинмаси ва ҳар бир мотоўқчи баталонида-120 мм артиллерия батареяси бўлиши зарур.

References:

1. “Жангларда артиллерия олов турларини қўлланилиши”. Ўқув қўлланма. - Тошкент 2022 й. Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази Артиллерия цикли ўқитувчиси резервдаги подполковник А. Анорбоев 3-12 бетлар.
2. “Батарея командирининг муҳофаадаги ҳаракатлари”. Ўқув қўлланма. - Тошкент 2022 й. Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази Артиллерия цикли ўқитувчиси резервдаги подполковник А. Анорбоев 27-53 бетлар.
3. Артиллерия разведкаси бўлинмаларининг жанговар иш бўйича қўлланма. Мудофаа вазирининг 1998 йил 28 июлдаги 184-сонли буйруғи билан кучга киритилган.
4. Артиллерия отиши ва ўт очишнинг бошқариш қоидалари Тошкент. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги. Тошкент 2019 й.
5. Асосий артиллерия атамалари луғати. Тошкент 2004 йил. 7. Артиллерия отиши ва ўт очишнинг бошқариш қоидалари. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги Тошкент 2019 й.
6. Артиллерия батареясида разведкани ташкиллаштириш ва олиб бориш. Ўқув қўлланма. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа Вазирлиги Ҳарбий наширёти Тошкент 2020 йил.
7. Иккинчи Жаҳон уруши ва Афғонистон Республикасидаги артиллерия жанговар операциялари тажрибасидан мисоллар. Тематик тўплам. - М.: Воениздат, 1991.